

Cvito Fisković

Split, Karamanova 11

PET PJESAMA 18. I S POČETKA 19. STOLJEĆA IZ OREBIĆA

Autor ovim prilogom kontinuirano publicira narodnih pjesama iz 18. i s početka 19. st. koje je sakupio još prije II. svj. rata u svom zavičaju – Orebiću i okolnim selima na Pelješcu. Pelješki pomorski kapetani, koji su zapisivali te narodne pjesme iz svog zavičaja, dokazali su time kako poznavanje svoga hrvatskog jezika, tako i svoj tijesni dodir sa zavičajem.

Na zapadnom obalnom dijelu poluotoka Pelješca dok bijaše u sklopu Dubrovačke Republike osobito se razvijala pomorska djelatnost u usponu od 16. do kraja 19. stoljeća. Poduzetni stanovnici nekadašnje Trstenice, današnjeg Orebića i okolnih mu sela usmjeravahu je svim onda poznatim morima potaknuti razgranatošću posredničke dubrovačke trgovine.

Na vlasteoskim ali i na svojim jedrenjacima, koje umnožiše osobito u drugoj polovini 19. stoljeća, istaklo se ne samo kao mornari nego i kao brodovlasnici i samopravni sudionici pomorske svjetske trgovine.¹

Živeći uz prometni morski kanal na prikladnom i plodnom obalnom zemljištu, oni su se ponajprije bavili i zemljoradnjom jer su, kao podanici Dubrovačke Republike u kmetskoj obavezi prema vlasteli koja posjedovala sve poluotočke zemlje, morali obrađivati maslinike i vinograde i čuvati pašnjake. Postepeno, stječući dobitke u pomorskoj trgovini, otкупljivahu zemljišta i oslobađahu se kmetstva.² Tim ipak ne napuštahu poljoprivredu, niti zapuštahu obrađivane zemlje koje im uz upućeno pomorstvo omogućavahu život, jačanje i napredak u pitomom zavičaju.

Tako se u njihovom kraju, etnički izjednačenom a životno i kulturno stopljenom s čitavim hrvatskim predobaljem, zahvaljujući pomorstvu odvijalo i stapanje sa širim obzorjima ne samo Sredozemnog svijeta. Granala se uljudba u kojoj se ne očituju jedino samorodne starosjedilačke odlike nego i raslojeni doticaji sa stječevinama stranih osobito

¹ S. Vekarić, Pelješki jedrenjaci, Split 1960; S. Vekarić – N. Vekarić, Tri stoljeća Pelješkog brodarstva (1600–1900), Pelješki zbornik, sv. 4. Zagreb 1987.; C. Fisković, Brojni odlazak Pelješćana na more sredinom 19. stoljeća. Pelješki zbornik, sv. 3, Zagreb 1984; M. Foretić, Osvrt na Pelješko pomorsko društvo, u S. Vekarić, M. Foretić i B. Moravec, Pelješko pomorsko društvo, Zadar 1966.

² Cons. Maius. sv. 48, f. 68, 14.III 1682; Vend. ser. 31–1. sv. 109, f. 45'–46', 30.VII 1683.; Vend.a. 1682 f. 93, i Vend.a. 1696 f.156. Prodaje zemljišta vlastele Bunića, Sorkočevića i Pucića na Orebićima. Historijski arhiv u Dubrovniku.

susjednih i prekomorskih naroda.³ Te su svojom premoći uplivala na razvitak ovog kraja ne brišući mu urođenu izvornost starih predaja s glavnom upućenošću na domaće nacionalno biće. Njegovi običaji, temeljni na sraštenosti radinih ljudi pogodnostima prirodnog okoliša, ne utruše pod vanjskim pritiscima, nego se oplemenjivahu obasjani zajedničkom sunčanom toplinom Sredozemlja, plodnošću zemlje i ponudama mora i kamena.

U orebičkom kraju, osobito za trajanja dubrovačke kapetanije, a zatim općine u doba austrijske vlasti, ali naročito dok je tu bilo sijelo i uprava Pelješkog Pomorskog Društva uredovni jezik, kao i na ostalom primorju, bijaše talijanski. Pripadnici svih staleža morahu ga poznavati, tim više što je bio onda raširen na Sredozemlju.

Mladi pisari, takozvani »škrivani«, na jedrenjacima morali su njim znati pisati brodske dnevnik, račune i pomagati zapovjednicima i suvlasnicima pri sklapanju ugovora za trgovački prijevoz i zakup broda. Stoga su talijanski jezik na jedrenjacima upotrebljavali u međunarodnoj trgovini kojoj su oni služili, ali i u nazivlju opreme i upravljanja jedrima, u čitanju zemljovida, u pisanju brodskih dnevnika i troškovnika, u priručnicima za plovljenje i snalaženje na moru, pri polaganju ispita i osposobljavanju u brodskoj službi. Stranim jezicima pomorci se snalazahu u svim okolnim zemljama Sredozemlja i ostalih obala, a osobito talijanskim u svojoj Dubrovačkoj Republici u kojoj bijaše služen, kao i u gradovima pod mletačkom vlašću. Prodru je i u privatna dopisivanja kao sredstvo obrazovanja i kulture pomoraca koji pored stručnih poznavahu i književna djela pisana na tom jeziku.

Pa ipak, kao što je prirodno, Orebičani, povezani sa svom sredozemnom kulturom, hrvatski domaći jezik zadržase u svojoj obitelji i uopće u prisnom životu, kao i ostali Pelješćani i Primorci na Jadranu. Govorili su uporno međusobno i na svojim brodovima hrvatski, jer većina posade bijaše domaća, te ne zaboravljahu svoje izraze. Stoga, iako plovljahu dugo među premoćnijim privlačnim sredinama, kroz kakofoniju tuđine, ipak se vraćahu ljepoti zavičajnog jezika, u očinsko okružje izgrađeno u napredno brodarsko središte. Suvremenim tekovinama prinašahu njegovu boljitku unoseći i prihvaćajući različite plodove svjetskog razitka, ali ne gušeći svoj jezik niti kidajući starinske običaje, osobito one koji bijahu izraz njihove radosti, vjere kroz crkvene svečanosti, igre i svadbe, pa i svakodnevi rad praćen pjesmom.⁴

Stoga se i njihov materinji jezik, ljepota njegove riječi i izraz sačuvala, iako kao pomorci bijahu primorani privikavati se prihvaćanju jezika različitih naroda s kojima su se sretali, udruživali i natjecali u teškom i pogibeljnom morskom prometu ili prijevozu raznolike trgovačke robe.

Tom čuvanju i razvijanju hrvatskoga govora najviše su pridonjele njihove žene, majke i djevojke koje su ranije doba zbog svoje nepismenosti, a zatim radi trajnog boravka uz kolijevke, ognjišta i vrtove ne ostavljahu zavičaj, ne putovahu niti se udavahu u tuđinu.

³ I. Fisković, Kulturno umjetnička prošlost Pelješkog kanala, Split 1972.; C. Fisković, Orebič, vodič, kulturna i povijesna baština, Zagreb, 1989.

⁴ C. Fisković, Svatovski običaji i pjesme na Orebićima, Zbornik za narodni život i običaje, knjiga 45, Zagreb 1971.; C. Fisković, Tragovi »Hasanaginice« i nekoliko narodnih pjesama sa Pelješca iz 18. i 19. stoljeća, Anali Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku, sv. XV–XVI, Dubrovnik 1978; C. Fisković, Orebička narodna nošnja, Pelješki zbornik, sv. 1 Zagreb 1976; C. Fisković, Pokladne pjesme iz Orebića, Čakavska rič, br. 1–2, Split 1983; C. Fisković, Narodne pjesme o pelješkim pomorcima, Čakavska rič, br. 1–2, Split 1984; C. Fisković, Tri narodne pjesme u zapisu Orebičanima Iva Bizara, Pelješki zbornik 2, Split 1980; C. Fisković, Božićni običaji i novogodišnji kolede na Orebićima i u okolnim mjestima, Čakavska rič 1, Split 1992.

Njima obraženiji kapetani pisahu pisma u 18. i 19. stoljeću i hrvatski.⁵ Oni se dopisivahu poslovno talijanski, ali u njihovu dopisivanju s rodbinom, prijateljima i dubrovačkom vlastelom i književnicima izbiju ipak najprisniji izrazi poštovanja, ljubavi i odanosti, želje ili pozdravi i poneka politička vijest na hrvatskoj riječi njihova svakidašnjeg govora.⁶

⁵ C. Fisković, Putovanje pelješkog jedrenjaka iz kraja 18. i početka 19. stoljeća. Pomorski zbornik sv. 1. str. 1759, 1778, 1779.

⁶ Iz Bresečina je Orebićanin Ivo Bizar, književnik i bibliofil, u pismu upućenom na talijanskom jeziku, 18. prosinca 1818. pisao sestri Margariti Šunj u Orebiće: »P.S. Piscimi jessullise primile one rusize, i ostalo zvieche scotosam donio is Mletaka ovega ultimoga puta...

Vostro afferiossimo fratello Ivo.«

Iz Mletaka Bizar je obavještavao rodbinu i prijatelje na Orebićima pismima upućenim kapetanu Matu Fiskoviću o neuspjesima Napoleonove vojske u Sjevernoj Italiji. Ono pismo koje mu je pisao iz Mletaka 30. prosinca 1795, oslovljavajući ga »Prigliubgljeni moj Mato«, a dalje nastavio talijanski on mu završava: »Desidero, che ancora queste notizie facciano il giro per le case patrizie iddase ti budesc topit od radosti.

vostro cugino Giovanni d Bizzarro.«

Vidi i C.F. o.c. (5), str. 1776.

Kapetan Baro Lazarević piše sinu Ivanu iz Orebića u Carigrad na talijanskom:

»Sabioncello 29 marzo 1832

Carissimo mio figlio ... e se voi fratelli non sarete in amor uniti dice il proverbio Nj slu stezi, ni dobru ostavi Ivanne moj sakligniemte amatemi ...

vostro affesioziossimo padre

Bartolomeo Lazarovich.«

13. studenog 1819. Marko Kaboga svoje pismo pisano na talijanskom iz Dubrovnika Baru Lazaroviću sindaku na Orebiće završava »... e te saludo – Sluga!«, a u pismu 27. siječnja 1820. također iz Dubrovnika i pisanom na talijanskom: » ... la prego di dire alla signora Catterina Pilcovich, da oni zviet ginne, svaki cias gorri ... bisogna che vado all' uffizio – onde Sluga, et Sluga stanni vessello«. Od tog »Sluga« nastao je u Dubrovniku uobičajeni pozdrav »Sluga Vam se«. U pismu 21. srpnja 1820. Kaboga pozdravlja Lazarovića »S Bogom!«. Književnik Antun Kerša u pismu iz Dubrovnika pisanom na talijanskom piše 10. lipnja 1837. Luki Flori na Orebiće: »... Il vostro Remedelli sta bene e vi saluta. Pare disperatto senza di voi, Presente me, gli diceva questa mattina il Gaghich: sad chjutisc dobro sceto imasc, kad je daleko: plati mallo tvoje nedospjetno uscivagne = ...

Isgljubimi ruke i nogghe dobroj tetki i dobromu dundu na moje ime; a rodizama i rodjazima, usta, celo i occi. I stojmi veselo sajedno scgnima, kojichje mislit danim i nochim kakko chjeti cinit uszivat, u ovo scossi meghju gnima, raj na svjetu ...

Sono il tutto vostro

A. chersa.«

AFO

Književnici braća Tomo i Antun Kerša su porijeklom iz Orebića, gdje su njihovu bogatu obitelj zvali i još zovu Kerša, a ne Krša, kako se u zadnje doba uobičajava pisati u povijesnim raspravama. I. Bizzarra nazivljahu na Orebićima Bizar. On je skupljao narodne pjesme kada je dolazio u zavičaj (v. bilješku 4.), a pjesme koje mu je prigodom smrti spjevao u Dubrovniku na hrvatskom Marko Marinović dopriješe i u njegov zavičaj, Orebiće:

... Ako je Tebbi smart nemilla

Dobroilla danke tvoje,

Sciva ostaju kripka dilla,

koja glasu pjesni tvoje.

Tkogod posna tvê kriposti,

I od sarza chjudi isbráne

Hváli i tvê jose vridnosti,

koje glásu rodne stráne.

AFO

Pored žena koje su pjevanjem prenosile i prosljeđivale usmeno narodne pjesme, osobito ljubavne i epske, mnogi brodarski školovani pomorci sastavljahu pjesme zapisujući suvremene ili prepisivahu starije. Uglavnom bijahu to ljubavne ili one pobožne. Zapisani čitko, ti stihovi su kolali ne samo po orebičkome kraju, već su ih upućivali među poznate mornare na brodove na kojima se čitahu,⁷ jednako kao i prijepisi iz 18. stoljeća spjevova dubrovačkih književnika.⁸ Njih pelješki momci ispisivahu i nakon prvih Martecchinijevih tiskanih izdanja, pak postojahu i posebni, naručeni prepisivači rukopisnih pjesama od 17. do kraja 19. stoljeća.

Iz pisma Fanny Štuk svom suprugu kapetanu Ivanu u Orebiće 20. srpnja 1889. vidi se da su i djeca pomoraca, njihovi mladi sinovi, željeli da im se očevi javljaju pismom na hrvatskom, jer talijanski nisu razumjeli: »... Adolfo oggi si trova dalla sorella perciò non ti scrive, ma non mancherà quanto prima, e tu quando scrivi a lui, scrivi in slavo, così lui capirà di più e si arabisia che è scritto in italiano... addio Jovo dobri živio.

affeziosissima consorte Fanny Stuch.«

AFO

⁷ U šaljivoj pjesmi u kojoj se izrugava 1824. pomorski kapetan i sindik Baro Lazarović, on se tuži da su satiru o njemu proširili pomorci:

... ma se meni pisme izvedoše
do Stambola grada ponesoše.
Što će reći po svitu junaci
moji sinci, braća i ujaci
ove pisme kad budu slušati ...
(C. Fisković, o.c. (4, Tragovi... 1978, str. 223.))

⁸ C. Fisković, Gundulićevi tragovi i odjeci na Pelješcu. Adrias, sv.3. Split 1989, str. 99–132; Z. Marković. Pjesnikinje starog Dubrovnika, Zagreb 1970. str. 203, 229.; M. Foretić, Radovi Petra Kanavelića, Zbornik otoka Korčule 3. Korčula 1973, str. 207, 203; C. Fisković, Urbanističko usavršavanje Korčule Kanavelićeva vremena, Zbornik otoka Korčule 3, Korčula 1973, str. 68.

Među rukopisima i spisima kapetana Fiskovića je i rukopis vjerojatno iz 18. stoljeća »Josip pravedni« kojemu nedostaje početak i kraj. To nije spjev Petra Vuletića koji spominje Kavanjin u Osmom pjevanju svog Bogatstva i Uboštva, a 1829. g. objavio Antun Martechini u Dubrovniku. Među tim prijepisima je i poznata pjesma »Pet Svibgnja oda Alessandra Manzoni, Is Italianskoga u Slovinski jezik prinessena po Antunu Casnacichiu«, pa i neki drugi prijepisi starih hrvatskih pjesnika, a i pomorskih orebičkih kapetana 19. stoljeća, čije neke stihove već objavih (C. Fisković, o.c.3, Gundulićevi ...) Međutim, zanimljivo je da je kapetan Ivo Krilić u kupljenom Walker's Pronouncing dictionary, the English language, tiskanom 1866. u Londonu, ploveći na svom jedrenjaku zapisao, potpisao i preveo na engleski svojoj dragoj spjevane stihove:

Oh najdraža srca moga
od života dil čistoga
mislím, sanjam, molim za te,
ufan da ćeš i ti za me
Oh, dearest of my heart
of life itself your forme part
I think dream, pray for thee
Oust os hope you will for me.

On je pjevao pjesme i za mornare, koje su oni upućivali svojim vjerenicama sa jedrenjaka u njihova sela. U onima koje sam objavio i u ovdje navedenoj kitici još se osjeća Gundulićev upliv, izražen u poznatom početnom uzdahu: Ah!

Ali na prijelazu 19. og u 20. stoljeće orebički pomorci su pisali i u makaronštini, uobičajenoj tada u Dalmaciji. Takva je pjesma koju je spjevao poznati orebički kapetan Jozo Šunj mjesto svoje kćeri Marije da je ona zapiše kao svoju želju u spomenar prijateljici Orebičanki K. Karlezi.

Kristini
 Srića te pratila
 Nell' aspirazione,
 Što ti duša vapila
 Con sana ragione.
 Ljubljena živjela
 Coll' adorato sposo,
 Ljepi porod videla
 Di caro stuol, giojoso.
 U miru – bez nezgode
 Lungi dai fumi, del fasto,
 Bistra kao bistranska voda
 Ti sia propizio il fato.
 Tua affeziosissima amica
 Marija Š. 1903.

Tu izražene želje da djevojka ostvari čežnje koje moraju biti razborite, da sretno živi s ljubljenim vjernikom i zatim doživi brojnu i radosnu djecu i proživi bez taština i gizde, čine pjesmu doista svojim čudorednim sadržajem, a i oblikom vrijednu i primjernu za ono vrijeme u izmaku 19. stoljeća. Spjevao ju je pomorski kapetan preplećući svoj materinji jezik s onim svog školovanja i službene dužnosti, ali koji je s ostalima, radi učvršćivanja hrvatskog jezika u zavičaju, osnovao 1880. godine »Narodnu Slavljansku čitaonicu«. Tim je i hrvatska pismenost postepeno prevladavala, pa je uz stihove V. Hugoa, A. Manzoniya i A. Negri, M. Vekarić 23. studenog 1903. u spomenar Marije, kćeri kapetanja Šunja, zapisao:

Ljubi braću i rodbinu,
 Ljubi kog ti srce žudi
 I Hrvatsku domovinu.

Očito je da je i na Orebićima, pobjedom narodne misli i hrvatskog političkog preporoda krajem 19. stoljeća, naš jezik svladao talijanski u pisanju i govoru. (C. Fisković, Čitaonice i kulturna društva na Pelješcu u 19. i početkom 20. stoljeća. Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, sv.9, Split 1977.). Nekoliko je pomoraca – stihotvoraca bilo u drugoj polovici 19. stoljeća koji sastavljahu prigodnice, ljubavne, šaljive, podrugljive pjesme i kolende na hrvatskom jeziku u bivšoj Orebičkoj općini. Poznati su Frano Mrčević, Ivan J. Krilić, Miho Ivanišević, Miho Bieleć, Jakov Kriletić i ostali. Te pjesme, kao i satire Ivanka Ivaniševića, Antuna Bonfiola, Iva Kaštopila, svećenika Antuna Buntjelića, i nastavnika Antuna Kriletića objavljene su u cjelini ili djelomično, imaju većinom kulturološku vrijednost povezanosti Pelješca sa Sredozemljem i sa središnjom Hrvatskom, njenim kulturnim, političkim i književnim razvojem. Od sredine 19. stoljeća, pored općih prilika, bio je u tome zaslužan i narodnjak, orebički župnik Mato Štuk, koji je u borbi s autonomašima učvrstio na Orebićima naš jezik u pisanju, a i na kamenim spomeničkim i nadgrobnim natpisima. Objavio je na našem jeziku skupa dvije pjesme, svoju i franjevca Pacifika Radeljevića pod naslovom »Pio. X, Pjesma Slavjanskom narodu«, koje je dao tiskati u F. Martecchinijevoj dubrovačkoj tiskari 1862. godine.

To bilježim jer je J. Bersa pisao da »o. Pacifik nije ništa štampao« (Dubrovačke slike i prilike, str. 260), a ni Rode, Haler i N. Subotić ne znaju za ovu pjesmu P. Radeljevića, o kojemu bi trebalo opširnije pisati, a ja to napominjem ovdje jer je učeni fra Pacifik živio u samostanu na pelješkoj Kuni, a Subotić piše da je sabirao narodne pripovjetke »kasnije, u starosti« a on je stare dane doživio u Kuni (N. Subotić, Crkva i samostan u Kuni, Kuna 1981. g. str. 42).

M. Štuk je kao narodnjak u tiskari zadarskog Narodnog lista tiskao svoj molitvenik »Kitu duhovnoga cvieća« 1870. godine, unjevši u nj Prinovićevu, Kanavelićevu i ostale »bogoljubna pjesna«, kako napisa u predgovoru »od kojih neka bijahu jur prevedena na naš jezik, a neka ja sam isti preveo i napisao«. Hrvatski je napisana i njegova knjižica o gradnji orebičke župne crkve, a njegova je zasluga da su javni i nadgrobnici natpisi uklesani na našem jeziku, pa i onaj u selu Podvlaštici koji se danomice troši, pa ga stoga objavljujem kao spomen na srednjovjekovnu bratovštinu:

G.G. MDCCCLXIV
 NASTOJNOSTJU ŠTUKA ŽUPNIKA
 STANKOVIČKO BRATIMSTVO
 POKOJ MERTVIEH
 P

U ostacima arhiva orebičkih obitelji jedva sam našao nekoliko tih prijepisa, pa ih pri-
nosim nakon onih koje već objavih s ostalim sabiračima, da im se ne izgubi trag. Time
želim potvrditi da je i u orebičkom kraju, koji bijaše pod utjecajem strane kulture upravo
radi razvijenog pomorstva, ipak bujalo narodno pjesništvo koje se još skriva u starim ore-
bičkim obiteljima.

1.

Pjesma od gliubavi.

Gliubi Duscio ko te gliubi

Gliublienoj se podaj srechi

Er ko ludo gliubav gubi

U' vieke je nechie stechi

Gliubi ah gliubi i savische

Boini Mladaz mladost tvoju

Ida vidisc kako usdisce

S'tebbe u komuje nepokoju

Rastvorimi ah rastvori

Bieglie od liera parsi tvoje

Nikkà vidim u cem stoj

Isragneno sarze moje

Kadse oglelasc sa rasbludu

Ista tichiesc sviedocitti

Da ghisdavu tvoju Liepottu

Griehbi bio ne gliubitti

Ia savesaj od Gliubavi

I sa bigliegh me spomene

Darsci ruko moje gliubiene

Ovu kgnigu miescte menne

Mucnoje mucno vierovatti

Daje nebo bes Sunascza

Ioscje mucnie omrasitti

Koje komu sred sardasza

Priechie ogagn bes plamena

I bes Sunza Nebo bitti

Negh Duscio ma gliubiena

Viek ja tebbe ostavitti

Ah da mogu Krila stechi

Po gliubienom ciuddu od Tizze

Sa u tebbe doj letechi

Udissano dobro moje

Poghi ah poghi Kgnigo moja⁹

K' momu Sarza k'mojoj Dusci

⁹ Knjiga = pismo, osobito u dubrovačkom kraju.

Let' plachiuchi Kgnigo moja
 Glasi moje nepokoje
 Ah da mogu Kgnigo moja
 Iase s'tobbom promienitti
 Sa usdarsciagne liepo tako
 Moje draghe u rukam bitti
 S' oviem dospie a ti buddi
 Poimom sctoje od potrebbe
 Ciem oghgnenom u posciudi
 Gliubim Kgnigu miescte tebbe
 Cioviak svoje sarze dieli
 Na tissuchiu vieh privara
 I on svaku Vilu vara
 Da gnom samom sarze dava
 Draghe misle sve jednako
 Svakami od vas sarze vescie
 Mali jedna nesnam kako
 Iacce sarze moje pritesce
 neviernite o gliubiene
 Liepe Vile nighda vieku
 Na lascive i himbine
 Rieci niednom gliubovniku
 Erse kasciu oni vammi
 Plac i Milos u prilizi
 A hudisu i opazi
 I lascivi svikolizi
 Mlad gliubovnik kad raduje
 Iednom Vili liepo sctoje
 Oncias iscte da daruje
 Drughoi Vili Sarze Svoje
 Svarha¹⁰

2

Ò pridraghi vierni, i prau
 dragh pokoiu moj gliubieni
 nù poslusaj stose obiaui
 ù nochiescnem sancu meni
 =
 Nochias ù snu duso, i vilo
 ciuchach,¹¹ cignah Raisku liepost tuoiu
 dà usiuvan ù pokoiu
 stobon lipo draghom, i milo

¹⁰ Pjesma je napisana na starinskom papiru čiji je vodeni znak presječen, te se jedino vide šiljci krune koja je vjerojatno kitila grb. Rukopis 18. stoljeća.

¹¹ Prekriženo ciuchah, što se čini pravilnije jer cuičah može značiti osječah.

=
 Probudise san ostau
 snas da ne spe suisde ù nochi
 negh vessello suaka, u slau
 sada kase suoije mochi

=
 A ti kojja, ù tuom liszu
 sve liepoti sada usdersis
 ucin Zoru, i Danizu
 stò sad uechie ne ustaies

=
 Ustan ukas suoiju liepost
 ò giedini draghi Raggiu
 ier prez tebe niednu suitlost
 sunze, i suisde ne imagiu

=
 Nù¹² pogledai slugu tuoga
 koi ne spaua vech boravi
 nà usdersi serza moga
 tisi vila do gliubau

=
 Znan da nechies ti ostavit
 spomignatsi kàd od mene
 Nù nemoime zaborauit
 Jer ja necchiu nigda tebe

3

Jubi Pavle Celovicia Iva
 Jubi Pavle i domase naji
 Jubi gnega netiua sluscatti
 negh sveger na posiede itti
 Dodiasse Celovicia Jvu,
 onse metne nà dobroga kogna
 i otide put bielogha Grusga
 na Dvorove ù Narancia Frana
 Franomuje Dvore otvorio,
 i davamu ciascu vina pitti
 Junakga prima magha pitti necie
 negha dava drughom kolak sebbe
 Ghovorimu Narancia Frane
 a borjati Celovicia Jvo
 sctogha primasc kadgha pitti necese
 negha davasc drughom kolak sebbe
 Odghovara Celovicia Ive
 ostanmesse Narancia Frane

¹² Tu je napisao: *A sad omri vek*, i zatim prekríženo.

menisseje kud san sasnio
 dame upeknu dō tri gljute smie
 ondi megiu megiam debeliem
 Ghovorimu Narancia Frano
 nebojmise Celovicia Ivo
 daci ja tebbi dobre pratigie
 datte prattu do tvoegha Dvora
 Kako reko tako uccinio
 onmu dade dobre pratigie
 dagha pratu dō gneghova Dvora
 Otolekse sdravo uputisce
 pratec drusba Celovica Jva
 Kadje Jvo kolak Kirsta bio
 Jvoseje Karstu poklonio,
 I još¹³ se je malo Bogha pomolio
 Kaje Jvo malo daglie bio
 Reko Jvo svojon drusginizi
 Pojte s' Boghom drusginize moja
 Posdravitemi Narancia Frana
 j rezite Naranciu Franu
 daci jadan ovamo poghinutti
 ondi megiu megiam debeliem¹⁴
 Kadmi Jvo megiu megie dogie
 tumi nagie do tri gliute smie
 Parva smia Pavle jubi svuoja
 Drugha smia Zunolicia Frano/del Marchese Bona
 Treccia smia Markociza Tomo/del de Bassegli¹⁵
 Nape pusku Pavle jubi svoja
 gnionomi Bogh da j od Bogha serecia
 nje jon puska sgivi oghagn dala
 Nape pusku Zunolicia Frano
 gnjemu Boghdo, j od Bogha serecia
 njemu puska sgivi oghan dala
 Nape pusku Markociza Tomo
 gnemu Boghdo i od Bogha sereca
 gnemuje puska sgivi oghagn dala
 Ranigha ù irgiavo mjesto
 pod rebarza ù sgivo sardaze
 Zasva Jvo svoju drusginizu
 Drusginizgha is daleka ciusce

¹³ Pisano fonetski š, jedino ovdje.

¹⁴ Niski ogradni kameni zid dijelova različitog vlasništva na zemljištu na Orebićima i danas zvan »meja«.

¹⁵ Moguće je stvarno postojanje lica vlastelinâ s tim imenima i prezimenima poznatih dubrovačkih obitelji, jer to tumačenje uz nadimke nije kasnije nadodavano novijim rukopisom, pa potiče na ispitivanje stvarnosti sadržaja ove pjesme. Frano Bona je borac za nezavisnost Dubrovačke Republike, Tomo Bassegli pisac i prosvjetitelj iz kraja 18. i početka 19. stoljeća.

Dotirciala Jvu drusginizza
 moli Jvo gnomen ghovorio
 Boghon bracio drusginize moja
 vodite mene Jva ù Monsigniora
 daja gniemu grieke opovieme
 Kad saciusce Jva drusginiza
 odvedosce gniegha ù Monsignora
 Kad Jvo grieke povidio
 Ghovorio Monsignor Jvu
 Prasctasc Pavli sarucnizi tuojoj
 J ti prasctasc Zunoliciju Franu
 J slavnomu Markocizu Tomu
 Od ghovara Jvo Monsignoru
 Prasctan Pavli nevjernizi mojoj
 J ja prasctan Zunoliciju Franu
 J slavnomu Markocizu Tomu
 Sa gliubi Bogha j Raja¹⁶ velikognu
 Doscetala Ivu stara Majka
 i onaje gniemu gkovorila
 A ti Jvo dragho diete moje
 Kolikosi moje ghovoregnie
 ne sgeni se roda plemita
 Komu ostajasc staru Majku tuoju
 Komu ostavjasc Pavlu jubi tuoju
 Komu ostavjasc Maru cierzuo tuoju
 J komu ostavjasc silno Blagho tuoje
 Odghovara Jvo milon svojoj Majzi
 Moje Blagho tebi j mari
 Tebe j maru Boghu velikomu
 Kusku Pavlu Zunoliciju Franu i onemu
 Marcocizu Tomu to isusti a duscizu pusti!¹⁷

4

Canzone veridica d'un giovane, e
 d'una giovine di Cucicstà¹⁸ tutti due etc
 Sieque
 Pivaj Pobre erje sogenska dika,
 Josc Divojka, j mladik Momaka;
 Dabbi snalle vile tuu Ljepotù,
 Nebj mogli ispivatti Ljepotte Djvojkù
 Nje Ljepscegħa prozavtjello Zvujeçià,

¹⁶ Brojevima označen red riječi koje sam uveo u prijepisu.

¹⁷ Pjesma je napisana na papiru koji ima vodeni znak okomite usporedne crte i grb gotičkog oblika s golubicom u profilu sred polja, a između crta V G.

¹⁸ Primorsko selo orebičke općine Kučiće.

Sctò je Zvujechie Ljepotto Djevojka.
 Nje Lira, ni rusgjze Zviijecià,
 Sctòje Ljepotta Jelina vita,
 Pivaj Pobre erje pisma Ljepa
 Po jemennu Jelina Djavojka
 Od Jabuche gnje sù Ljepsce Dojke,
 S kojiman mami Momkè, j Junake,
 Ù Sarzymj teskù rannu daje,
 Gnje sù occi kaò ù Sokolla,
 Bjelè rukè kaò ù Junaka,
 Ona vaglia Grada Zarigrada:
 Drusgjlaik ona dosta bjescè,
 Basc scestjgnù alli josc, j viscè
 Mali oni dobro nesluskasie
 Najviscie jom omilio bisce
 Draghij Ive mladi Capetane
 Krabren junak Sarza viteskogha
 Kakoono Cobilich Milosca
 Nektì gnocjt, nj danovat ona
 Bres drùghara Ive Capetana.
 Sagnimen sè samamila Mlada
 Sa Junakom junasckogha rodna
 Josc Vitezom od Starjk vitesa:
 Ona Sjvom Cinni ùghovorre
 obdan, obnoc, i kadjom je dragho
 Jutrom ranno, j vecerom kasnò
 Njesù dostà lusi, nj Dubravè
 Poglja varosc, ii mjestà ostala
 Negh josc Djevojke Jeline Culla
 Kajom Cjaicè ù Mlezim biasce
 Kajom Cjaicè bolak bolovasce
 Kajom Cjaicè Sanak boravasce
 Marklom Nojzom j Bijelim dankom:
 Majka Jelù sato nevikasce
 Nagho Cjierzù na slo Namecja sce
 a Jelinise dodialo bisce
 Capetanù Jvù ghovorasca
 Ivo moja gljubavi, j Sarze.
 Vele brieme, j vele Godina
 Da drusgjimo sajedno obadva
 Nascaseglje gljubav obasnalla
 Menne kara, j Cajkò, j Majka
 Da ja gljubim Ivu Capetana
 J otvuoram obnoc culi vrata
 Sarucnizù tvojojù ùsmj menne
 Daj tj mennj Persten od Slamegna
 Da umirjm moje starze Domma
 Kad tò saciù Ivo Capetane
 Lako maknu a tesko ùdara
 I teskujom sauscnizù dava

Pakje draghom svuojon besidio
 To odnesi tvojim Stariscinam
 Etto tebi persten slamegnitti.
 Malo brjme postajalo bjsce
 da drugovat sajedno pristasca
 Alli obba Ljepo scladovasce
 M`a Jelinna domisciasc`a bisce
 Malj Ive, j josc od visce
 `Usm`e Pero tank`u knigh`u pisce
 `U knisgji Jelinn`u rasgig`e.
 Bjc`u bljs`u dvuor`u udoviz`e
 `Udovize od Srina Banize
 Tad Jeline svujsd`e danize
 Koja jma i do dvua vrata
 Jedna vrata od morra sjignegha
 Drugha vrata sunza od Istoka
 Al pros vrata od sjignegha Morra
 `Ulasjehje Ljepotta Divojka
 Al prosvrata Sunza od Istoka
 `Ulasjehie Capetane Ivo
 Svuc`e t`o snasce mare `Udoviza
 Koja ik je svujetovalla Mlada
 Nebranimam niko od nikuda
 Kad s`u obba satvuorena vrata¹⁹
 Tu bi stali pak bise jebali
 Ne branivam nj Gjajko, nj Majka
 Nje kara, nje rasghovara
 Negh od jada jedva proghovara
 Jelinici Cherzi ghovorilla
 Ah Jelino dabite nebillu
 Varlotisse isdajza najde
 Ti od sebbe, j od starre majke
 I tvuogha rod`a, i plemena
 Scto s`u tvuoje occi pomucene
 Sctossu tvuoje kosse pomerscene
 U nidar`u polomgneno Zvujeice
 Sctossu tvuoje dojke pomecene
 Al bres straka Majzi od ghovara
 Ovomje s Ive Capetana
 Onje ktjo a vogliaje moja
 Kad mu stojim na desnizi ruzi
 Obdan, obnoc, j kad mu je dragho
 Onje moje Zvujeicie polomio
 Onje moje Kosse pomirsio
 Onje moje Dojke pomecio
 Steghamie ljeze pobljedilo

¹⁹ Brojevi označeni u izvornom rukopisu, za ova dva stiha, koje sam u prijepisu tako poredao.

Nù posclusijaj starra moja Majko
 Boghije dati da jside dobro
 Da nebbude kako i nako
 Erse vie Barjak na opako
 Strak je menne milla moja Majko
 Dammj reste cedo Jvanovo
 Kad to sacjù Jelina Majka
 Scripi subim ù krivo pogleda
 J Jelini chjerzi pripovieda
 Tako mennj Bogha i sakona
 Mogha Vize sina jediknogha
 Poscetacjù u bille Camare
 I useciù nosge sreberne
 Stvujom ciutte rastaviti glavom
 Svue misli na jednù smislilla
 a Majkajom svuoja besjedilla
 Ja chjù cekat dvua miseza dana
 Ako bude sctosi ghovorilla
 Tako menne majka me rodilla
 Smarse tebbi od menne sghodilla.
 Pivaj bratte tako bio sdravo
 Svue ù slavù Bogha velikogha
 Veseo bjo konas je rodio
 j junaskjim mnjekom sadojo
 Rodilanam bjeliza scenizza
 Rujno vino kano malvasia²⁰
 Rodilanan j svuj vinoghradi
 Dassù sdravo svuj gljunazi mladi
 Rodilanam j Jelina Mlada
 Prie ghodine mladogha junaka
 J bres vierre, j josc bres vienciana²¹

5.

Kuma kumu spomigiasce
 Jedna drughu posdravjasce
 Dogi Kumo ti domenne
 Darva losja dà odnesces.
 Ljepa Mare Paliknicica
 Podighnese ko ticizza
 j od jedri uspravnizze
 sa doc prije do kumizze
 Nà mjestoje birso doscla

²⁰ Posebna vrst loze poznate u orebićkom kraju od koje se pravi slatko vino, malvaggia.

²¹ Pjesma je napisana lijepim rukopisom na starom papiru s vodenim znakom F. S. na jednom i sa cvijetom koji ima dvije veće latice na drugom listu.

S Daroviman ona poscla
 Kumon mie ghovorilla
 Sarcienosse posdravilla
 Stane karzat darvie tesko
 Slosiem ona pade ù meko
 Pak sà s'quikne ajmek menni
 do sambulle squasik sebbi
 Jedva isvadi gniu is morra
 Baro ii Mare ak sa Bogha²²

Cvito Fisković

FIVE SONGS FROM OREBIĆ FROM THE
 18TH AND EARLY 19TH CENTURIES

Summary

In this paper the author continues to publish folk songs from the 18th and early 19th centuries, which he had collected as early as before Second World War in his native Orebić and the surrounding villages on the peninsula of Pelješac. Some of the songs were published in this publication, and some other were published elsewhere. Five songs, unknown until now, were found among the manuscripts and notebooks of ancient sea captains from the times they sailed on the sailing ships.

By their content, these are love songs. One song denotes to have happened in the village of Kućište near Orebić, and another sings of adultery of a Dubrovnik noble-woman, for which she got killed by her husband.

The five songs were written in the style of the 18th and early 19th centuries, and, apart from the style, can be so dated for some other circumstances. The ancient sea captains from Pelješac used to note down and copy folk songs on their sailing ships, thus proving their knowledge of their native Croatian language, as well as their subtle affection to their homeland.

²² Pjesma je napisana na starom papiru s vodenim znakom uporednih ravnih crta.